

השבונו הראשוני של הסכת הננו חזית הופיע בפסח 1950, על גליון מספר 1

האם גיוס הבנות מ
ההקרב הראשוני יוני 1950

הקרב הראשוני
נפתח ב' יוני 1950

לבו המשביל בעת ההיא

השבת הראשונה של השבונו...
ההקרב הראשוני...
ההקרב הראשוני...
ההקרב הראשוני...

העמוד הריק
הופיע ב' יוני 1951

השבונו מלאו עשר שנים למערכת הנוכחית של „העולם הזה“

אנשי ריג

מאת

לוי אשכול

סה. אולם שאלתי את עצמי: האם נוכל לעמוד בפני ההתנוונות ההדרגתית, הגופלת בחלקו של כל מפעל מצליח? ראיתי לפני את הדוגמה המרתיעה של מעריב, שהחל את דרכו במאמרי ההתקפה הזועמים של עזריאל קרליבך נגד דוב יוסף, ושהפך בהדרגה לחיית-בית מאולפת ושמונה של המשטר. איך אפשר היה להימלט ממעגלי-הקסמים של ביקורת בלתי-חלוליה — תפוצה המונית — שביעות רצון עצמית — תשוקה לכיבודים ולהכרה רשמית — אבדן היעוד — התנוונות פנימית? ביום הולדתנו העשירי יש לנו הצדקה לביקורת עצמית רבה. אולם מפשע אחד זה אנו חפים: לא מכרנו את זכות בכורתנו. וזה הפלא השני.

אזרי ישר להודות על כך לאויבינו יור תר מאשר לנו עצמנו. הם דאגו לכך שדרי-כותנו לא תפוג. בעשר שנים אלה היו לנו חודשים יותר מתוחים וחודשים פחות מתוחים. אולם לא היה אף חודש אחד ללא מתחות. מבין 526 הגליונות שהוציאה המערכת הנוכחית (ובכללם גליון זה), לא היה אף גליון אחד שלא נולד באו-רה של מתח, של דריכות, של אתגר. על כן אנחנו אוהבים את העולם הזה. אני שואל את עצמי עתה: האם ידענו מראש שזה יהיה כך? האם תארנו לעצמנו אז, באפריל 1950, כי דרכנו תהיה רצופה קרבות והרפתקאות עד כדי כך? סבורני שלא.

לנגד עיני עולה תמונה מן הימים ההם. הגה הישיבה המכרעת בביתו של יעקוב גל, בשדרות ח'ין בתל-אביב, בה החלטנו על התוכנית הסופית למערכת החדשה. מתחת לשעון הקוקיה הקטן (משום מה אני זוכר אותו במיוחד), מעל ספלי-הקפה שזוכינה לה דינה אברך, אשתו של גל המונה, החלפנו דעות על מהות השבועון, על תוכנו, על צורתו. כן, רצינו לשנות עד ללא היכר את פני העתונות בארץ. רצינו לקרוא תגר על שלטון המפלגותיות. רצינו לתת כבוד לדור החיילים שחור זה עתה משדות-הקרב של מלחמת-השנים, ושסלד באופן אינסטינקטיבי מפני הרוח שהשתררה בעורף. רצינו להיות עתון חי, לוחם, תוקפני. עתון שיגיד לכל אחד את האמת בפרצוף, ללא חשבון.

אבל לא חלמנו לאן תוביל אותנו דרך זו. הרמו הראשון ניתן לנו כעבור עשרה שבועות. הכינונו כתבה תחת הכותרת „האם גיוס הבנות מותר?“ היא היתה ביקורתית, אך לא חריפה במיוחד. בהשואה לסגנון העולם הזה בתקופה מאוחרת יותר, אף היתה כתבה מתונה. צרפנו שירת תצלומים שצולמה עליידי מקסים סלומון, שהיה אז צלם-המערכת. בין השאר כללה תצלום של חיללת מסתרקת במשרד צבאי. תצלום זה הוסיף שמוץ על המדורה — כי משרד-הבטחון טען לאחר-מכן שביימנו את התמונה בודון, כדי להוכיח שהחיללות מתבטלות. סלומון נשבע כי התמונה לא בווימה. השנה פגשתי במקרה את הנערה (עתה כבר מותר לומר שהיא אשה) ולה היתה גירסה שלישית: בראותה את המצלמה בידי סלומון, מיהרה להסתרק — והונצחה באותו רגע.

ערב פירסום הכתבה הומונו עליידי מייש פרלמן, או ראש לשכת העתונות הממשלתית, כיום ראש שירותי-המודיעין. הוא ביקש מאתנו לגנוז את הכתבה. טירכנו. לפתע נעלמה הגימה הידידותית של השיחה. „אם תפרסמו את הכתבה הזאת“, קרא, „אנחנו נילחם בכך עד חרמה. אנחנו נחרים אתכם. תחשבו טוב-טוב על מה שאתם עושים.“ חשבנו טוב-טוב, ופירסמנו את הכתבה. עוד באותו יום ביטלה הממשלה את ההזמנה הקבועה של גליונות העולם הזה לחיילי צה"ל. היתה זאת הכרות-החלמה. חודשים מעטים לאחר מכן באו למערכת כמה נכיר-מלחמה משור-תקים, ששכנו אז ב"ביתן 19". הם ביקשו את עזרת המערכת להשגת זכויותיהם — כפי שעשו מאז אלפי מקופחים אחרים. יחד עמם הכינונו כתבה על מצבם — כתבה שגם היא היתה ביקורתית-מתונה, אך שהכילה כמה הערות על יחסו של הרמטכ"ל, יגאל ידין, לפרשה זו.

הפעם התערב ידן אישית. הוא אסר את פירסום הכתבה. העולם הזה (689) הופיע עם עמוד ריק, כמו בימי האנגלים, עם הסיסמה הנ"כית: „לכן המשכיל בעת ההיא אידום“. באותו ערב ראינו כמו עינינו את ההמשך. בשעת הפסקה בהצגת-בכורה באחד התיאטרונים ראינו את יגאל ידין קורא אליו את עורך השבועון הצבאי ומסביר לו ארוכות משהו. כעבור שבוע הופיעה באותו שבועון כתבה ארוכה ב"ביתן 19, רצופה דברי-שבח לטיפולם הנאמן של הממשלה ושל יגאל ידין אישית.

ה מלפון ציידצל בשעות הבוקר. מזכיר-המערכת הרים את הש"פופרת. דיבר אליו קול אנגלי. „כאן פרד היפט, מחיפה. אני קצין העתונות של מר פרמינגר“, אמר הקול, בבסתחון העצמי של מושל קולוניאלי המדבר אל הנייטיבס. „גורע לנו כי השגתם את הע"תק התסריט של אסטודוס. מר פרמינגר אמר לי להודיע לכם שאם תפרסמו אפילו שורה אחת מן התסריט, אנו נגיש נגדכם משפט עד הפרטה האחרונה שלכם!“

מזכיר-המערכת הניח את השפופרת וחיך לעצמו. גליונות העולם הזה, שהכילו את הביקורת על התסריט „סודי“, כבר היו ברחוב. עוד באותו יום הגיעה למערכת הידיעה כי פרמינגר הבחיל לארץ את פדי שאייבסקי, מטובי התסריטאים האמריקאים, כדי לתקן את התסריט האנאלי, עד כמה שאפשר.

הביקורת העיתונאית בלתי-משוחדת — למרות האיומים — — — — — יום לפני כן קיים אבא חושי מסיבת-עיתונאים בחיפה. הנושא היחיד: גליוני העולם הזה על אסון הכרמלית. בפני העתור-נאים, שעזרו לו עד לאותו רגע להשתיק את האמת, ניסה חושי לסתור את הגילויים. הצליח רק לאשרם בזה אחר זה, תוך השמצת השבור-עון שגילה אותם.

היה זה נצחון גדול. לא רק נצחון לעתון, אלא גם לקהל. כי באותו מעמד גילה חושי שקט מעתה באמצעים מיוחדים נוספים כדי להגביר את בטיחות הנוסעים — הוכחה נוספת לערכה החיוני של ביקורת עיתונאית בלתי-משוחדת — — — — — בערב אותו יום קרה מקרה בסביבות תל-אביב. סופרת, שהוצרכה בכתבת העולם הזה על האבת-הנשים, ספגה בחושך, ברחוב נידה, מכת-אגרוף מידי תוקפים אלמונים שהטיחו כלפיה: „זה בשביל מה שכתבת בעולם הזה!“ — — — — —

למחרת היום הגיע למערכת גליון של ל'אסטרוסו, השבועון החשוב ביותר באיטליה. הגליון הכיל מאמר מקיף על ישראל, מידי הנסיך קארואצ'ולה קארואצ'ולה, אחד מבעלי ומעורכי העתון. הנסיך הצעיר, שביקר לא מכבר בארץ כאורח מפא"י, הקדיש כשליש ממאמרו להעולם הזה. הוא שיבח את הקו הפוליטי של העתון, פירט את דיעותיו והגדירן כדעות הנבונות היחידות ששמע בארץ — — — — —

כך התחיל השבוע הזה בחיי המערכת. שבוע רגיל, עם מנה רגילה של מתחות. שבוע בו גילה העתון גילויים והקשיב לאיומים, בו ערך חקירות וזכה להשמצות, בו הוזכר בשיחות ובדברי-פולמוס ובייכוחים בלתי-ספורים בארץ וברחבי העולם. שבוע רגיל, מלבד פרט אחד: היה זה השבוע האחרון לפני שמלאו עשר שנים ליום בו הופיע ביקוסקים הגליון הראשון של העולם הזה בעריכת המערכת הנוכחית. העולם הזה הוא שבועון ותיק, הקיים מזה 23 שנה. אולם המערכת שאימצה לה לסגל את האריה הנושא את הסיסמה „בלי מורא — בלי משוא-פנים“, היא צעירה יותר. השבוע הגיעה ליום הולדתה העשירי.

הייתי יכול להתלונן על האיומים של פרמינגר, על ההשמצות של חושי, על מכת-האגרוף של התוקפים האלמונים ועל מאמצי מכוונת-התעמולה הישראלית ברומא, העסוקה ברגע זה במאמץ לשכנע את השבועון האי-טלקי כי הילל ללא הצדקה חבורת נבלים. לא אעשה זאת. כי כל התופעות האלה אינן אלא הוכחות לכך כי ביום הולדתה העשירי היה ותוססת מערכת זו כמו בשבוע הראשון שלה. לפני עשר שנים לא האמין בכך איש. כאשר נשמע קולנו בפעם הראשונה בארץ, לתדהמתם הרבה של כל הירחמיאלים, הם התנחמו בנחמה אחת: זה לא יימשך הרבה זמן. תחילה התכוננו לומר שהעולם הזה עצמו לא יוכל להתקיים הרבה זמן. וכי כיצד אפשר היה לצפות כי שבועון בלתי-חלול, ללא כסף וגב צבורי, יוכל לעמוד בפני הלחץ הפיסי, הכלכלי והתע-מולתי המרוכז שהופעל נגדו? הם קיפו שיעלם, כפי שנעלמו במדינה כל שאר הגורמים הבלתי-חלוליים, ללא יוצא מן הכלל. משום מה לא נעלמו. וזה היה פלא.

אחר-כך שינו הירחמיאלים את תוכן תקוותם. העולם הזה אולי ימשיך להתקיים, אמרו, אבל הוא ישנתה. הבחורים הצעירים מעצמם יתבגרו. הם יתעשרו. הם יהיו בורגנים שבעים ומרוצים מעצמם. במשך כמה זמן ידעו את העולם. אחר-כך יבוא הרגע בו ירצו לזכות בכינויים, להתקבל לחברה ההגונה, להצטלם עם דודי כך גוריון ולקבל פרס יושא. הם ישנו את הטון. הם ירצו להשתבך במסגרת. הם ישתוקפו להקים בניין-פאר למערכת. מישהו מהם ירצה לקבל מינוי דיפלומטי בבלגראד או בריו דה-ז'ניירו. רק תנו לזמן לעשות את שלו. אודה שלפני עשר שנים קונן פחד זה גם לבני — יותר מכל חשש אחר. ידעתי שלא יצליחו לחסל אותנו במעשי-אלימות ובסחי-